

der til stadighed føres omkring sundhedssektoren. I de senere år med de mange nedskæringer er denne kamp blevet mere synlig, men jeg er helt overbevist om, at mere detaljerede analyser vil kunne vise, hvorledes klasseinteresser og alliancer har været udslagsgivende for, hvorledes sundhedssektoren har fået lov til at udvikle sig, herunder for eksempel vægtningen mellem forebyggende og behandlende arbejde.

Den anden kommentar drejer sig om sundhedsvæsenets aktuelle krise. Pointen skulle være, at der bruges stadig flere ressourcer i sundhedsvæsenet, uden at det forlænger den gennemsnitlige levetid. Politisk set er der ikke tvivl om, at der er krise. Den borgerlige regering med indenrigsministeren i spidsen benytter enhver lejlighed til at tale om sundhedsvæsenets „faldende produktivitet“, og om at der må privatiseres. Det er et politisk synspunkt, der handler om, hvor mange ressourcer man vil afsætte til sektoren i en tid, hvor man i det hele taget gerne vil spare på det offentlige forbrug.

Det er én form for krise. Men er sundhedsvæsenet også i krise, fordi det ikke mere forlænger levetiden? Efter min mening er det for enkelt at opgøre sundhedsvæsenets effekt gennem ændringer i levetiden. Masser af faktorer indvirker på levetiden, og sundhedsvæsenet kan udmærket blive mere effektivt, samtidig med at andre forhold tenderer til at forkorte levetiden. En anden væsentlig ting at inddrage er, at der er sket store fremskridt med hensyn til udvikling af undersøgelses- og behandlingsmetoder, der er mindre belastende for patienterne, og som uden at forlænge levetiden dog gør livet bedre at leve. Som WHO formulerer det: Der føjes måske ikke flere år til livet, men mere liv til årene!

Jeg kan kun anbefale bogen til alle med interesse for helbreds- og sygdomsforhold i samfundet. At bogen samtidig er skrevet med megen humor og ironi, gør den kun mere anbefalelsesværdig.

Lars Iversen

Sygehusenes organisation og økonomi. Betænkning fra indenrigsministeriets produktivitetsudvalg, 1984, 127 s., 70,00 kr.

Betænkninger fra statslige kommissioner og udvalg er i mange år blevet publiceret i den såkaldte betænkningsserie, hvilket indebærer, at betænkningerne nummereres fortløbende, og at de har samme – triste – layout og typografi. Denne form har i stigende grad været følt som en spændetrøje for ministerier, der gerne har villet lave mere spændende og læsevenlige publikationer, og i de senere år er det blevet stadig mere almindeligt, at betænkninger med videre udsendes uden for serien. Kun justitsministeriet og indenrigsministeriet har hidtil konsekvent fastholdt den traditionelle form.

Den nu foreliggende betænkning fra indenrigsministeriets produktivitetsudvalg er udstyret med et knaldrødt omslag, glittet papir, moderne typografi, overskrifter i marginen og er uden nummer i betænkningsserien. Allerede i sin ydre form skaber betænkningen derfor forventninger om nytænkning og utraditionelle synsmåder.

Også sammensætningen af udvalget afviger fra det sædvanlige. Formanden,

der til stadighed føres omkring sundhedssektoren. I de senere år med de mange nedskæringer er denne kamp blevet mere synlig, men jeg er helt overbevist om, at mere detaljerede analyser vil kunne vise, hvorledes klasseinteresser og alliancer har været udslagsgivende for, hvorledes sundhedssektoren har fået lov til at udvikle sig, herunder for eksempel vægtningen mellem forebyggende og behandlende arbejde.

Den anden kommentar drejer sig om sundhedsvæsenets aktuelle krise. Pointen skulle være, at der bruges stadig flere ressourcer i sundhedsvæsenet, uden at det forlænger den gennemsnitlige levetid. Politisk set er der ikke tvivl om, at der er krise. Den borgerlige regering med indenrigsministeren i spidsen benytter enhver lejlighed til at tale om sundhedsvæsenets „faldende produktivitet“, og om at der må privatiseres. Det er et politisk synspunkt, der handler om, hvor mange ressourcer man vil afsætte til sektoren i en tid, hvor man i det hele taget gerne vil spare på det offentlige forbrug.

Det er én form for krise. Men er sundhedsvæsenet også i krise, fordi det ikke mere forlænger levetiden? Efter min mening er det for enkelt at opgøre sundhedsvæsenets effekt gennem ændringer i levetiden. Masser af faktorer indvirker på levetiden, og sundhedsvæsenet kan udmærket blive mere effektivt, samtidig med at andre forhold tenderer til at forkorte levetiden. En anden væsentlig ting at inddrage er, at der er sket store fremskridt med hensyn til udvikling af undersøgelses- og behandlingsmetoder, der er mindre belastende for patienterne, og som uden at forlænge levetiden dog gør livet bedre at leve. Som WHO formulerer det: Der føjes måske ikke flere år til livet, men mere liv til årene!

Jeg kan kun anbefale bogen til alle med interesse for helbreds- og sygdomsforhold i samfundet. At bogen samtidig er skrevet med megen humor og ironi, gør den kun mere anbefalelsesværdig.

Lars Iversen

Sygehusenes organisation og økonomi. Betænkning fra indenrigsministeriets produktivitetsudvalg, 1984, 127 s., 70,00 kr.

Betænkninger fra statslige kommissioner og udvalg er i mange år blevet publiceret i den såkaldte betænkningsserie, hvilket indebærer, at betænkningerne nummereres fortløbende, og at de har samme – triste – layout og typografi. Denne form har i stigende grad været følt som en spændetrøje for ministerier, der gerne har villet lave mere spændende og læsevenlige publikationer, og i de senere år er det blevet stadig mere almindeligt, at betænkninger med videre udsendes uden for serien. Kun justitsministeriet og indenrigsministeriet har hidtil konsekvent fastholdt den traditionelle form.

Den nu foreliggende betænkning fra indenrigsministeriets produktivitetsudvalg er udstyret med et knaldrødt omslag, glittet papir, moderne typografi, overskrifter i marginen og er uden nummer i betænkningsserien. Allerede i sin ydre form skaber betænkningen derfor forventninger om nytænkning og utraditionelle synsmåder.

Også sammensætningen af udvalget afviger fra det sædvanlige. Formanden,

professor Jørgen Grønnegård Christensen, er hentet udefra, og det er vistnok første gang, at en særlig sagkyndig i forvaltningslære har fungeret som formand for et ministerielt udvalg. Medlemmerne af udvalget repræsenterer forskellige former for ekspertise inden for sygehusvæsen samt almen viden om virksomhedsledelse, men er ikke udpeget som repræsentanter for de enkelte interesseorganisationer på området. Fra den offentlige debat vil det også være velkendt, at udvalgsarbejdet har haft indenrigsministerens store bevågenhed.

Udvalgets opgave har været at „undersøge og vurdere mulighederne for en effektivisering af sygehusdriften“, men allerede i det indledende kapitel begrænses opgaven til en undersøgelse og vurdering af produktiviteten, begrundet i de velkendte store vanskeligheder, der knytter sig til enhver form for effektivitetsanalyse.

På grundlag af sundhedsstyrelsens talmæssige oplysninger godtgøres det herefter, at der i de senere år har været en vigende produktivitet i sygehusvæsenet. Det påvises også, at der er meget store variationer i produktiviteten mellem de enkelte sygehuse, men det er påfaldende, at dette fænomen ikke analyseres nærmere i det følgende. Ganske vist er det velkendt, at sådanne sammenlignende produktivitsanalyser af personaleorganisationer og andre kan anvendes som „belastningsanalyser“ og dermed som argument for, at den institution, der har det relativt højeste ressourceforbrug pr. ydelse, skal være normgivende. Omvendt vil det være spændende at forsøge at indkredse, hvad der kendetegner de sygehuse, der har en høj produktivitet, og herved nå frem til forslag om ændringer på de øvrige sygehuse. Nu går udvalget den anden vej og forsøger at påpege de generelle forhold, der må antages at ligge bag den vigende produktivitet. Som de væsentligste årsager anføres svagheder i kommunikations- og økonomisystemerne, den asymmetriske ledelsesstruktur, det vil sige den manglende overensstemmelse mellem den professionelle (lægelige og plejemæssige) ledelse og den økonomisk-administrative ledelse samt de særlige problemer, der knytter sig til driften af en døgninstitution og herunder især de selvskabte problemer i sygehusvæsenet, der knytter sig til den gældende overenskomst for yngre læger.

På hvert af disse områder stiller udvalget en række forslag, hvis sigte er at bidrage til „et dynamisk og tilpasningsorienteret sygehusvæsen“. Nøgleordet er decentralisering, således som det gælder generelt for administrative reformer i disse år.

For så vidt angår kommunikations- og økonomisystemet foreslås det at gennemføre en bevillingsmæssig rammestyring på afdelingsniveau, sammenkædet med en systematisk præstationsbudgettering. Ingen af disse tanker er nye, men en forudsætning for, at en rammestyring kan få den ønskede effekt, er, som det også påpeges i betænkningen, at en række bindinger hovedsageligt af overenskomstmæssig art løsnes. Ellers vil rammestyningen nemt blive reduceret til en frihed til at allokere midler til kurser med videre og indkøb af faglitteratur.

I betænkningens længste kapitel behandles spørgsmålet om modernisering af ledelsesstrukturen, hvor udvalget søger at finde frem til egnede modeller for ledelsen på afdelingsniveau og på sygehusniveau. Problemstillingen genfindes i alle institutioner med en stor professionel stand, men det kompliceres af, at der i sygehusvæsenet er to professionelle søjler, nemlig læger og sygeplejersker, samti-

dig med at den økonomisk-administrative organisation traditionelt har været svag. Udvalget har mange betragtninger om nødvendigheden af et nært samarbejde mellem de forskellige grupper, men er også opmærksom på, at i sidste ende er hensigten med en formel ledelsesstruktur at sikre, at der er en mekanisme, der kan løse de konflikter, der uvægerligt opstår i organisationen. De forskellige ledelsesmodeller, der opstilles, synes i vidt omfang inspireret af tilsvarende norske overvejelser. Udvalget vurderer fordele og ulemper ved de enkelte modeller, men peger ikke mod en bestemt løsning. Et mindretal, der repræsenterer plejesiden, tager endog afstand fra det benyttede vurderingsgrundlag.

Endelig indeholder betænkningen en række forslag, der sigter mod at undgå en for vidtdreven organisatorisk specialisering og mod en mere smidig arbejdstilrettelæggelse.

Betænkningen som helhed indeholder ikke overraskende nye ideer eller synspunkter, men har nok sin styrke i at præsentere en samlet strategi for tilpasning i sygehusvæsenet.

Det spændende spørgsmål bliver så, hvad der bliver resultatet af udvalgets anstrengelser. Både herhjemme og i udlandet har man i de senere år arbejdet med produktivits- og effektivitsanalyser med henblik på fornyelse og omstilling, uden at det endnu er lykkedes at finde arbejdsformer, der sikrer den nødvendige gennemslagskraft omkring de forslag, der fremlægges.

Produktivitsudvalget har i kraft af sin sammensætning og dets politiske opbakning haft gode muligheder for at gennemføre fordomsfri analyser og fremlægge kontroversielle forslag, og begge dele er også lykkedes i betydeligt omfang.

Til gengæld distancerer udvalget sig på forhånd fra gennemførelsesproblemet ved at understrege, at der er en lang tradition for, at staten kun i begrænset omfang forsøger at styre udviklingen inden for sygehusvæsenet, og udvalget ser ikke noget grundlag for at bryde denne tradition. Udvalgets forslag får derfor karakter af, at man søger at inspirere sygehusvæsenet til alternative problemløsninger, og i det afsluttende kapitel om iværksættelsen af forslagene står der ikke noget om, hvem der skal tage konkrete initiativer.

De kommende år vil vise, om dem, der sidder med ansvaret for sygehusvæsenet, kan og vil bruge betænkningens forslag i den fornyelses- og omstillingsproces, der ifølge analyserne i betænkningen er så stærkt behov for.

Hans Henrik Østergaard

Årbog for kvindestudier ved AUC 1984, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1984, 234 s., 128,00 kr.

Årbog for kvindestudier ved AUC 1984 er den tredje i rækken. Hvor den første overvejende havde bidrag fra det samfundsvidenskabelige område og den anden fra det humanistiske, er det i 1984 det teknisk-naturvidenskabelige område, der er prioriteret med kvinder og teknologi som tema. Om det har været meningen med 1984-årbogen fra starten virker efter min mening ikke overbevisende. Det, der først og fremmest springer i øjnene, når bogen betragtes som helhed, er de opbrud i fagmiljøgrænserne og kontakten og formidlingen både mellem fakulteterne og